

Teorie sociálního státu, podzim 2004 – esej I, druhá verze 7. ledna 2005

Baranová	30	Pro pořádek: Neříkáte, že to, co říkáte, platí za předpokladu, že zkoumáte krátkodobý vliv toho, co má státní rozpočet k dispozici. Z dlouhodobého hlediska by Váš výklad musel brát v úvahu další okolnosti – např. ekonomický výkon společnosti v době, kdy začala výrazně stárnout populace aj.
Durasová	20,30	Vaše úvahy naznačují důležitý poznatek – totiž, že konstelace organizační moci bývají situační a přechodné. V jednom období se najde mocný zástupce, o pár let později ne. Může to být třeba tím, kdo je u moci. Hypoteticky se můžeme domnívat, že odbory nepůjdou proti vládě sociálních demokratů tak ostře, jako pro vládě ODS. Hypoteticky lze říci, že symbolická moc, pokud vznikne, je stabilnější – vychází totiž z ideologických tradic a ne z mocenských konstelací, které jsou z definice proměnlivější než kulturou kodifikovaná historická zkušenost. Ale s touto úvahou by zase nesouhlasili postmodernisti. Podle nich totiž žádná <u>vlivná</u> kodifikovaná historická zkušenost neexistuje. (Jsou to ignoranti.)
Elznic	20	Už je to lepší, zejména bod 3 ve „Zhrnutí“ se svojí logikou blíží úvaze v intencích teorie zájmových skupin. Pojmy teorie zájmových skupin však užíváte nepřesně. 1. Teorie zájmových skupin definuje jako „zájmovou skupinu“ lidi, kteří jsou vystaveni podobnému riziku – tedy (potenciální) klienty určitého programu soc. pol. Vy však termínem „zájmová skupina“ označujete i „představitel politické moci“. To je možné, ale v kontextu dané teorie to není adekvátní. 2. Zaměňujete pojem „symbolická moc“ s pojmem „legitimita podpory dané zájmové skupině“. Termín „symbolická moc“ neoznačuje pouze skutečnost, že nějaká zájmová skupina je v očích veřejnosti legitimním příjemcem veřejného sociálního zabezpečení. Tento termín označuje: a) že nějaká zájmová skupina je v očích veřejnosti legitimním příjemcem veřejného sociálního zabezpečení, b) že nějaký politický subjekt se to většinou snaží využít, nabídnout dané skupině privilegium v podobě soc. zabezpečení a c) tím získat volební podporu dané skupiny a d) tím také získat volební podporu všech, kdo považují podporu dané skupiny za žádoucí. Vy jste termín „symbolická moc“ spojil pouze s bodem „a“, on však označuje body „a“ až „d“. 3. Asi Vám není zcela jasný rozdíl mezi pojmy „symbolická“ a „organizační“ moc, protože na poslední straně popisujete jako rysy „organizační moci“ důchodců jejich početnost a disciplinovanost (asi ve smyslu toho, že hodně chodí volit). Jsou to charakteristiky, s nimiž počítá teorie volebního cyklu a ta je součástí pojmového komplexu „symbolické moci“ (viz výše body 2b, 2c a 2d). Promyslete to, prosím, ještě jednou a používejte termíny dané teorie v tom významu, který tato teorie předpokládá. Nebud'te tak ležérní. Možná postačí upřesnit formulace, ale možná Vás přitom ještě ledacos napadne.
Fialová	0	Váš text vůbec nereaguje na zadání. Můžete postupovat tak, že: 1. si vyberete určitý typ služby sociální péče (např. terénní, nebo ústavní), 2. si vyberete určitou změnu v systému poskytování tohoto typu služby (např. posun od státních k nestátním poskytovatelům), nebo naopak skutečnost, že k nějaké změně nedochází (např. dvousložkové financování), 3. identifikujete určitou změnu konkrétního zákona, která změnu systému služeb, kterou jste vybrala v bodě 2, ovlivnila (nebo naopak určíte neměnnost určitého zákona, ze které plyne neměnnost Vámi vybrané charakteristiky systému služeb – viz bod 2), 4. změnu (nebo neměnnost) zákona, který identifikujete v bodě 3, vysvětlíte jako výsledek působení faktorů, na které klade důraz některá z těch teorií, které jsme se učili v úvodní fázi kursu, 5. svůj výklad (nebo hypotézu výkladu) alespoň rámcově zdůvodníte uvedením takových údajů nebo takových logických argumentů, které potvrzují platnost Vašeho výkladu změny (neměnnosti) zákona, který jste vybrala v bodě 3.
Haluzová	0	Váš text vůbec nereaguje na zadání. Můžete postupovat tak, že: 1. si vyberete určitou změnu v zákoně o důchodovém pojištění (např. zpřísnění valorizačních podmínek v roce 1997, případně jinou změnu – uvádíte jich na s. 1 několik), 2. vyberte si určitou teorii, která pomocí určitých faktorů vysvětluje změny programů sociální politiky, 3. změnu zákona, kterou identifikujete v bodě 1, vysvětlíte jako výsledek působení faktorů, na které klade důraz Vámi vybraná teorie (viz bod 2), 4. svůj výklad (hypotézu výkladu) alespoň rámcově zdůvodníte uvedením takových údajů nebo takových logických argumentů, které potvrzují platnost Vašeho výkladu změny zákona, na kterou jste se zaměřila v bodě 1.
Jansová	10	1. V pasáži o teorii zájmových skupin vynecháváte pojmy „organizační“ a „symbolická moc“, které umožňují reflektovat, jak zájmové skupiny ovlivňují rozhodování politiků o programech, které se jich týkají. 2. Nerozlišujete skutečnost, že „teorie zájmových skupin“ chápe „zájmovou skupinu“ jako skupinu potenciálních klientů ohrožených společným rizikem. Od toho pojetí se liší „teorie zaměřená na stát“, která chápe „zájmovou skupinu“ širěji a zahrnuje do této kategorie i zájmové skupiny poskytovatelů a administrátorů programů soc. politiky. 3. Absence pojmů, které jsou výše uvedeny v bodě „1“, Vám brání reflektovat děje, které pouze popisujete na str. 4 a 5. Zde byste měla řešit otázku: „Jakým způsobem určitá (relevantní, resp. Vámi vybraná) zájmová skupina (viz výše bod 2) ovlivnila vývoj programu sociální pomoci?“

Jeřábková	20,30	Ještě bych si kladl otázku, proč se výrazná legitimita zájmů rodin s dětmi nemění ve výrazná privilegia této skupiny ve sféře soc. zabezpečení?
Kolář	30	Vaše interpretace daného případu je plně v intencích teorie zájmových skupin. Jen nevím, proč na přechodu mezi 1. a 2. stranou oddělujete teorii symbolické moci a teorii volebního cyklu, které jsou v teorii symbolické moci integrovány, a dokonce zpochybňujete použití teorie volebního cyklu ve svém výkladu, když ve vlastní interpretaci vzniku příspěvku teorii volebního cyklu uplatňujete jako součást teorie symbolické moci.
Ludvíková	10	Neuvádíte výklad konkrétní události ve vývoji podpory rodin s dětmi a nevysvětlujete, proč byla změna učiněná v roce 1995 právě taková, jaká byla. Pojmy „organizační“ a „symbolická“ moc jste nevymezila a nepoužila jste je jako základ reflexe toho, co se v roce 1995 konkrétně dělo. Pokud popíšete, jaké návrhy byly v roce 1995 ve hře a co bylo výsledkem politických vyjednávání o nové úpravě přídavků na děti, můžete si položit následující otázky: O co se tehdy opírala organizační moc zájmové skupiny rodičů s dětmi a jakým způsobem prosazovali rodiče s dětmi v politické debatě svoje zájmy? Jakým způsobem ovlivnila výsledek politických vyjednávání symbolická moc rodičů s dětmi?
Mikulková	10,30	Působení symbolické moci seniřů jste v prvním případě popsala vcelku slušně, ačkoliv reflexe procesu rozhodování o valorizaci, který proběhl v roce 2004, by mohla být květnatější – subjektů, které se na věci podíleli a mohly mít odlišné názory bylo jistě více – jsou zde další strany koalice, je zde Ministerstvo financí ... Určitě by šlo věc prozkoumat více do hloubky. Vyplacení příspěvku 1000,- Kč už je vyloženě nadhozeno – hypotéza není podpořena žádným konkrétním poznatkem o tom, jak rozhodování probíhalo. Přestože tvrdíte, že seniři u nás uplatňují i organizační moc, vůbec neuvádíte, kdy a jak k tomu došlo. Ještě, že máte slušně napsanou tu teorii.
Mosesová	30	Pro pořádek: Neříkáte, že to, co říkáte, platí za předpokladu, že zkoumáte krátkodobý vliv toho, co má státní rozpočet k dispozici.
Pátková	20,30	Výborně. Jak se říká: „Chytrýmu napověz!“ Mám z Vás pedagogickou radost.
Šperková	20,30	Vývoj Vašich úvah pěkně ukazuje, čím může být orientace v základních ekonomických pojmech při studiu sociálního státu užitečná. Jenom pro upřesnění ještě tři poznámky: 1. V pasáži o vlivu ekonomické výkonnosti máte větu: „Růstem inflace by docházelo k poklesu příjmů ...“ Patří tam ale: „Růstem inflace by docházelo k poklesu <i>koupěschopnosti</i> příjmů ...“, přičemž příjmy by mohly klidně v absolutní (nominální) hodnotě růst. 2. Váš závěr o tom, že teorie industrialismu není pro výklad ŽM v ČR 90. let adekvátní může být ukvapený. Neoliberální ekonomie říká, že pokud roste HDP a současně klesá inflace, může růst nezaměstnanost. Což se u nás stalo. Růst HDP nemusí bezprostředně zvyšovat počet a podíl klientů sociálního státu tím, že podporuje stárnutí. Může také zvyšovat počet a podíl klientů sociálního státu tím, že jeho „vedlejším produktem“ je růst počtu nezaměstnaných. Hypoteticky je možné, že výdaje na dávky a služby pro tyto nezaměstnané pomáhají udržovat klesající tempo růstu inflace a tlačí ŽM nahoru. 3. S tím souvisí skutečnost, že Vaše tabulka neukazuje „vývoj inflace“, ale „vývoj tempa růstu inflace“. Inflace celkově celou dobu – rok od roku – rostla. Neklesla ani v roce 2003, kdy byla téměř nulová. Je to složité, ale proto studujete – abyste byla schopna postřehnout zprostředkované působení celých řetězců vlivů. A to jsme ještě vynechali možnost, že bychom se na to podávali z Keynesiánských pozic. Pro Keynesiánce by výdaje na nezaměstnané nevedly k růstu inflace, ale k posílení poptávky. A všechno by bylo jinak. Mě ekonomie moc nebaví, ale není špatné se v tom trochu vyznat. Co Vy na to?

Tomková	20	<p>Vaší hlavní předností je, že zvolenou teorii aplikujete v úplnosti – nevynecháváte prvek dodávky a volebního cyklu. Vaše argumentace je ale v mnoha ohledech nejasná: 1. Nevymezujete jasně, kterou událost ve vývoji určitého programu vysvětlujete. Doporučuji zaměřit se výklad vývoje zákona o sociální pomoci, resp. později o sociálních službách. Z Vašeho textu lze soudit, že chcete vysvětlit, proč nebyla verze z roku 1995, která pod vlivem vozičkářů prosazovala deinstitucionalizaci a dotaci na klienta, přijata. 2. To by se dalo hypoteticky vysvětlit tím, že organizační moc dané zájmové skupiny byla poměrně silná, ale symbolická moc nikoliv, a pro politickou reprezentaci proto bylo málo atraktivní obracet se na voliče se nabídkou opatření pro cílovou skupinu, která svou organizační mocí prosazovala model, který byl politicky neprůchodný v očích opozice a možná i některých uskupení uvnitř tehdejší koalice. Takovou hypotézu byste měla jasně zformulovat a dále zdůvodnit. Myslím, že je přitom třeba zvážit tři nerovnováhy: a) nerovnováhu mezi organizační a symbolickou mocí dané zájmové skupiny, b) nerovnováhu mezi tím, co daná zájmová skupina relativně úspěšně prosazovala, a postojem, který k tomu měla celá tehdejší politická reprezentace, včetně opozice, c) nerovnováhu mezi tím, co daná zájmová skupina relativně úspěšně prosazovala, a obavami zastánců dotací na klienta z toho, že zavedení tohoto typu dotací by vyžadovalo další dalekosáhlé úpravy celého systému sociálních služeb. Neposkytujete jasný výklad nebo jasnou hypotézu o tom, co a jak způsobilo, že verze zákona o soc. pomoci z roku 1995 nebyla přijata. Teoretickou interpretaci nepřiliš jasně vymezeného jevu (viz pozn. 1) necháváte čtenáře hledat mezi řádky. To je nejslabší místo Vašeho pojednání. 3. Nevymezujete jasně zájmovou skupinu, o kterou Vám jde. Buď Vám jde o „vozičkáře“ a pak není na místě mluvit obecně o „těžce zdravotně postižených“, nebo Vám jde o „těžce zdravotně „postižené“ a pak je třeba vyložit, vztah mezi vozičkáři a touto širší zájmovou skupinou. Obě skupiny se nekryjí. Lze vozičkáře chápat jako nástroj organizační moci těžce zdravotně postižených? 4. Neuvádíte, v čem konkrétně organizační moc vozičkářů (respektive jimi zastupovaných těžce zdravotně postižených? – viz bod 2) spočívala a jak se projevovala. Jenom deklaruje její existenci. 5. Nijak nedokládáte své tvrzení o slabé symbolické moci dané zájmové skupiny. Jenom deklaruje existenci tohoto jevu. 5. Méně závažná je následující poznámka: V prvních dvou odstavcích pasáže „Historický vývoj“ prezentujete neověřené stereotypní výklady, které mají místy až podobu toho, čemu se říká „ideologické klišé“. Například: Není tvrzení, že „sametová revoluce odstartovala změny podporující návrat k občanské společnosti“ ve světle pozdějšího vývoje poněkud nadnesené? Nelze stejně dobře zformulovat hypotézu, že se polistopadové politické reprezentace nikdy důrazněji nepokusily oslabit snahu státních úředníků omezovat rozvoj občanské participace a občanského sektoru? Nebo: Lze nějak doložit, že v realitě je „cílem navrátit občanu co nejrychleji sociální suverenitu“? Kladli si takový cíl polistopadové politické reprezentace, nebo o tom jenom provozovaly a provozují rétorická cvičení? Kdo si takový cíl klade? atd. Mluvte raději o realitě. Ideologické deklarace mohou být někdy hodny empirického testování, nic víc.</p>
Tučková	20,30	<p>Za pozornost by ještě stála otázka, proč organizační moc dané skupiny ustupuje a zda je to trvalý trend. Otázka taky je, proč se u nás relativně vysoká legitimita podpory rodin s dětmi nepromítá do jejich výrazně privilegovaného postavení v systému soc. zabezpečení. To tato skupina získala třeba v roce 1974. Může se z nějakého důvodu něco podobného opakovat?</p>
Vrbková	20,20	<p>Ačkoliv jste řekla, že (parafrázuji) „politikové si uvědomují symbolickou moc důchodců a svou snahou navyšovat důchody se snaží zajistit si jejich podporu“, smysl pojmu „symbolická moc“ a její funkce v procesu rozhodování o vývoji důchodů (a potažmo i dávek zdravotního pojištění) Vám stále uniká. Vaše dále uvedené hypotézy jsou odvozeny z pojmu „organizační moc“, jako kdyby žádná symbolická moc neexistovala. Termín „symbolická moc“ neoznačuje pouze skutečnost, že nějaká zájmová skupina je v očích veřejnosti legitimním příjemcem veřejného sociálního zabezpečení. Tento termín označuje: 1. že nějaká zájmová skupina je v očích veřejnosti legitimním příjemcem veřejného sociálního zabezpečení, 2. že nějaký politický subjekt se to většinou snaží využít, nabídnout dané skupině privilegium v podobě soc. zabezpečení a 3. tím získat volební podporu dané skupiny a 4. tím také získat volební podporu všech, kdo považují podporu dané skupiny za žádoucí. Vy jste termín „symbolická moc“ spojila pouze s bodem „1“, on však označuje body „1“ až „4“. Tyto čtyři teze umožňují vysvětlit, proč se zájmy určité skupiny prosazují i tehdy, nemá-li žádnou „organizační moc“. Prostě lidi věří, že o důchodce se máme starat a politici si je (nejen důchodce) kupují v politickém boji tím, že slibují důchodcům podporu. Díky tomu se mohou důchody zvyšovat dokonce i tehdy, když není nikdo, kdo by se ve snaze autenticky (přímočaře motivován vidinou zlepšení situace důchodců) pomoci důchodcům snažil prosadit jejich zájmy. Zamyslete se nad tím z tohoto hlediska ještě jednou. Už je to lepší, ale byl bych rád, kdybyste aspoň porozuměla tomu, co teorie zájmových skupin říká. Souhlasit s tím samozřejmě nemusíte.</p>

Zapletalová	10,30	Vezměte, prosím, na vědomí upozornění, že mocenský vliv určité „zájmové skupiny“, zejména její organizační moc, se může měnit případ od případu. Je proto vhodnější zkoumat konstelaci a vliv organizační a symbolické moci určité skupiny v rámci rozhodování o určité, konkrétní změně programu a obecná tvrzení případně odvozovat až z poznatků o větším počtu takových případů. Vy jste ve svém textu zavádějící sklon vyjadřovat se obecně vyvažovala snahou poukázat na konkrétní události (případy). Není to ideální, ale je to lepší než činit neoprávněné generalizace.
Žouželková	10,20	<p>1. Nemohu souhlasit s Vaším názorem, že „rodiny s dětmi mají nezpochybnitelnou symbolickou moc“. Důvodem je, že zaměňujete pojem „symbolická moc“ s pojmem „legitimita podpory dané zájmové skupině“. Termín „symbolická moc“ neoznačuje v té teorii zájmových skupin, kterou využívá teorie sociální politiky, pouze skutečnost, že nějaká zájmová skupina je v očích veřejnosti legitimním příjemcem veřejného sociálního zabezpečení. Tento termín označuje: a) že nějaká zájmová skupina je v očích veřejnosti legitimním příjemcem veřejného sociálního zabezpečení, b) že nějaký politický subjekt se to většinou snaží využít, nabídnout dané skupině privilegium v podobě soc. zabezpečení a c) tím získat volební podporu dané skupiny a d) tím také získat volební podporu všech, kdo považují podporu dané skupiny za žádoucí. Vy jste termín „symbolická moc“ spojil pouze s bodem „a“, on však označuje body „a“ až „d“. Z tohoto hlediska by výrok, že „rodiny s dětmi mají nezpochybnitelnou symbolickou moc“, znamenal, že a) rodiny s dětmi jsou v očích veřejnosti legitimním příjemcem veřejného sociálního zabezpečení (což potvrzují Vámi uvedená data) , b) že nějaký politický subjekt se snaží tuto legitimitu využít a nabídnout rodinám s dětmi privilegium v podobě soc. zabezpečení, c) že se tím daný politický subjekt snaží získat volební podporu dané skupiny a d), že se tím také snaží získat volební podporu všech, kdo považují podporu rodin s dětmi dané za žádoucí. Takový subjekt se ale podle Vás nenašel. Respektive se našel jen v roce 1995 – tehdy to byla KDU-ČSL. 2. Nemohu zcela souhlasit s Vaším tvrzením, že zájmová skupina rodin s dětmi nemá žádnou organizační moc. Tu totiž v některých situacích má a v jiných ne. To záleží na okolnostech. Např. v roce 1995 ji měla. Odbory, jejichž členy jsou často, možná většinou rodiče s dětmi, se tehdy za zájmy této skupiny zasazovaly a to i v ulicích. Znovu Vás proto upozorňuji, že mocenský vliv zájmových skupin a způsoby, jimiž se tento mocenský vliv prosazuje, se liší <u>případ od případu</u>. Nelze proto obecně tvrdit, že ... Hypoteticky se můžeme domnívat, že odbory nepůjdou proti vládě sociálních demokratů tak ostře, jako pro vládě ODS, a organizační moc rodin s dětmi se v důsledku toho mění v závislosti na tom, kdo vyhrál volby a získal výkonnou moc.</p>